

Володимир Вознюк, *Буковинські адреси Ольги Кобылянської. Біографічно-краєзнавча монографія*. Чернівці: видавництво „Книги–ХХІ”, 2006, ss. 280.

Książka jest kolejnym dziełem dopełniającym dorobek naukowy znanego badacza literatury ukraińskiej Wołodymyra Woźniuka. Monografia przybliży czytelnikowi sylwetkę i twórczość wybitnej ukraińskiej pisarki okresu modernizmu – Olgi Kobyłańskiej. Stanowi zarys monograficzny życia i twórczości ukraińskiej pisarki, obejmując swym zasięgiem m.in. jej dzieciństwo, młodość oraz działalność literacką i publicystyczną.

W ostatnich czasach nazwisko Olgi Kobyłańskiej często gości na kartach historycznoliterackich publikacji na Ukrainie. Nic więc dziwnego, iż mimo odległej epoki, w której pisarka żyła, jej postać nadal staje się obiektem zainteresowań współczesnych czytelników i literaturoznawców, zaliczających ją do grona wybitnych twórców ukraińskiego modernizmu. Książka Wołodymyra Woźniuka odświeża nam wizerunek Olgi Kobyłańskiej jako człowieka i wybitnej pisarki epoki modernizmu.

Jak podkreśla autor w posłowie „książka powstała z różnorodnych ogólnie znanych i zupełnie nieznanymi materiałami” (s. 268). Autor książki przedstawia czytelnikom złożoność życia wybitnej ukraińskiej pisarki. Z wielką dokładnością opisuje miejsca, w których przyszło jej żyć, mieszkać oraz tworzyć. Monografia autorstwa Wołodymyra Woźniuka składa się z ośmiu rozdziałów obejmujących całość życia pisarki, począwszy od dzieciństwa, czasów młodości, aż po jej śmierć.

W pierwszym rozdziale monografii zatytułowanym „Дорогами дитинства та юності”, Woźniuk zajmuje się kwestią dzieciństwa i młodości ukraińskiej pisarki, urodzonej 27 listopada 1863 roku w miasteczku Hura-Humora, na Bukowinie (obecnie Rumunia). Olga Kobyłańska przyszła na świat w rodzinie wielodzietnej, jako czwarte dziecko. Miała pięciu braci i jedną siostrę, Eugenię. Bracia zdobyli wykształcenie prawników, nauczyciela oraz wojskowego, natomiast Olga i jej siostra przygotowywane były do roli gospodyń domowych, żon i matek, co oczywiście znalazło swoje późniejsze, jaskrawe odzwierciedlenie w twórczości literackiej pisarki. Brak ukraińskich szkół na południowej Bukowinie spowodował, że przyszła pisarka uczęszczała do szkoły niemieckiej, gdzie ukończyła tylko 4 klasy szkoły podstawowej, dalszą edukację zaś musiała uzupełniać sama.

W kolejnych rozdziałach swej książki, zatytułowanych „У Димці”, „Тут я увійшла в українську громаду”, Woźniuk skupia uwagę na miejscach, w których mijały kolejne lata życia Olgi Kobyłańskiej, m.in.: w latach 1889-1891 przebywała we wsi Dumka, po czym wiosną 1891 roku przeprowadziła się do miasta Czerniowce, gdzie mieszkała przez około kolejnych 50 lat, zmieniając jedynie adresy zamieszkania. Na kartach tych rozdziałów odnajdujemy również informacje na temat początków jej pisarskiej działalności, zainteresowania literaturą niemiecką, w duchu której powstały pierwsze utwory. I choć język niemiecki oraz kultura niemiecka odegrały istotne znaczenie w późniejszej twórczości Olgi Kobyłańskiej,

to już pod koniec lat 80. pisarka zaczęła przejawiać głębsze zainteresowanie literaturą oraz kulturą ukraińską. Na kształtowanie się światopoglądu Kobylańskiej wpływ miał również aktywny udział w „Towarzystwie Ruskich Kobiet na Bukowinie”, walczącym o równe prawa dla kobiet. Główny cel działalności ruchu Kobylańska zawarła w broszurze *Дещо про ідею жіночого руху*, opisując ciężkie położenie kobiet klasy średniej i opowiadając się za ich równouprawnieniem. Moralno-etyczne problemy wykształconych kobiet, przedstawicielek ukraińskiej inteligencji przedstawiła Kobylańska w utworach: *Valse melancholique* (1894), *Чоловік, Impromptu phantasie, Królowna, Przyroda* (1894), pogłębiając w ten sposób psychologiczny wizerunek swych bohaterek.

Kolejne rozdziały książki zatytułowane: „Санаторій на Новому світі”, „На вулиці Зоряній”, „Повернення на Новий світ” są poświęcone gruntownej analizie życia pisarki w miejscach, w których kolejno przebywała. Odnajdujemy tu szczegółowe opisy budynków, w których mieszkała pisarka, miejsc, w których wychodziły spod jej pióra kolejne utwory wzbogacające jej dorobek literacki. Na temat samej pisarki wiele dowiadujemy się ze wspomnień różnych osób, m.in. wybitnej ukraińskiej pisarki tego okresu, Łesi Ukrainki czy Jewhenii Korduby z Cegielskich. Treść rozdziałów dodatkowo wzbogacają listy Kobylańskiej do znanych osób: tj. Wasyla Stefanyka, Łesi Ukrainki, niespełnionej miłości pisarki – Osypa Makoweja, Mychajła Kociubinskiego czy Mychajła Pawłyka. Wszystko to pozwala nam poznać wewnętrzny świat pisarki, jej charakter, marzenia, rozterki i obawy....

Rozdział siódmy zatytułowany: „Роки скрути війни й непевності”, to okres który również nie oszczędził ukraińskiej pisarki. Trudna sytuacja polityczna w kraju, prześladowania, monotonna i bezproduktywna praca w domu, trudna sytuacja materialna, brak czasu na pisanie, śmierć najbliższych osób, przykrości ze strony rodaków, częste zawody wobec ludzi i własna nieuleczalna choroba: ostry reumatyzm, ciężka choroba serca, częściowy paraliż lewostronny, powodowały długotrwałe depresje i załamania, lecz mimo to Kobylańska nie zaniechała swej działalności pisarskiej. Prowadziła ożywioną korespondencję z Ukraincami mieszkającymi w Ameryce. Na wzór europejski pragnęła stworzyć organizację, która swym zasięgiem objęłaby rozproszonych z różnych powodów po świecie Ukraińców: „Ми ще не зріли на світовій шахівниці грати. Ми видимо лиш самих себе. Ми не вміємо бути з'єднаною силою, бути одною фортецею. Не вміємо на противників нашого існування національного і розвою культурного, підкреслюю культурного – спокійно, зорганізовано наступати” (s. 175). Liczne jubileusze i akademie wystawiane na jej cześć podkreślały, jak wielką popularnością cieszyła się jej twórczość w całym Związku Radzieckim (Bukowina należała wówczas do ZSSR), a w szczególności na Ukrainie. Rząd radzieckiej Ukrainy przyznał Kobylańskiej stałe stypendium, natomiast radzieckie wydawnictwa przekazywały pisarce honoraria za liczne wydania i wznowienia jej utworów.

W ostatnim rozdziale książki zatytułowanym „Власна оселя в Чернівцях”, autor ze wszelkimi najdrobniejszymi detalami opisuje budynek na Odobesku 3, który w 1929 roku stał się własnością Olgi Kobylańskiej. Woźniuk przykuwa uwagę czytelnika ciekawym i precyzyjnym opisem pomieszczeń i przedmiotów znajdu-

jących się we wnętrzach budynku. Dzięki tak szczegółowym opisom czytelnik jakby przenosi się w czasie i staje się naocznym świadkiem codziennego życia Olgi Kobyłańskiej. Tekst monografii został wzbogacony licznymi ilustracjami z osobistego archiwum pisarki.

Książka Wołodymyra Woźniuka pt.: *Буковинські адреси Ольги Кобилянської. Біографічно-краєзнавча монографія* niewątpliwie zasługuje na uwagę. Autor w sposób wnikliwy i kompetentny dokonał analizy zarówno życia, jak i twórczości, przez pryzmat życia codziennego, jednej z wybitniejszych przedstawicielek ukraińskiego modernizmu. Monografia jest warta polecenia również z uwagi na fakt, iż stanowi jedno z niewielu tak wnikliwych opracowań dotyczących życia i twórczości Kobyłańskiej.

Anna Waga
Instytut Filologii Słowiańskiej KUL

Валерія Врублевська, *Шарітка з Рунгу: Біографічний роман про Ольгу Кобилянську*, Київ: Видавничий центр „Академія” 2007, ss. 512.

Tradycja form biograficznych sięga antyku, jednak wielki rozkwit biografii przyniósł koniec XIX i wiek XX. W szczególności rozwinęły się liczne odmiany gatunkowe, pośrednie pomiędzy historiograficznymi formami, pamiętnikami, dziennikami, listami, a powieścią autobiograficzną, której fabuła swobodnie posługuje się prawdziwymi wydarzeniami mającymi miejsce w życiu pisarza, łącząc je z sytuacjami wymyślonymi przez autora.

Pojawia się również powieść biograficzna, która ma na celu wyraziste zaprezentowanie osobowości i psychiki głównego bohatera, osoby rzeczywistej. Utwór opiera się na materiałach biograficznych, ale operuje fikcją i wprowadza nieudokumentowane wypowiedzi, wydarzenia, sytuacje wykreowane przez autora powieści biograficznej. Najczęściej dzieje takiej postaci tworzą spójną fabularnie całość. Utwór biograficzny sięga po typowo literackie elementy kompozycyjne i stylistyczne. Zdarzenia rozwijają się w przebiegu chronologicznym, a pomiędzy nimi zachodzą związki przyczynowo-skutkowe. W powieści narrator nie ingeruje w świat bohatera, nie bierze udziału w wydarzeniach, prowadzi anonimową opowieść o tym, co się zdarzyło. Powieść taka charakteryzuje się zazwyczaj narracją prowadzoną w trzeciej osobie, którą cechuje pozorny obiektywizm i dystans do czytelnika.

Powieść biograficzna stanowi jeden z najchętniej uprawianych gatunków literackich. Ten rodzaj powieści można zakwalifikować jako jedną z rozlicznych odmian powieści historycznej. Liczba głównych bohaterów takiego utworu jest